

Maria Hurtado Benetó*

Convenció contra la Tortura i altres Tractes o Penes Cruels, Inhumanes o Degradants

1. ANTECEDENTS

En primer lloc, la Convenció contra la Tortura i altres Tractes o Penes Cruels, Inhumanes o Degradants és un dels principals tractats internacionals en matèria de Drets Humans. Va ser adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 10 de desembre de 1984 i va entrar en vigor el 26 de juny de 1987. Actualment compta amb un total de 83 Estats signants i 173 Estats Part, la qual cosa la converteix en un instrument estés entre la comunitat internacional.

**Cofinanciado por
la Unión Europea**

Project No. 101085150

**VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA**

Organització educativa,
científica i cultural
de Nacions Unides

Càtedra UNESCO
d'Estudis sobre el Desenvolupament,
Universitat de València

* Investigadora del Departament de Dret Internacional. Universitat de València (Espanya). Finançat per la Unió Europea. Les opinions i punts de vista expressats només comprometen a l'autor i no reflecteixen necessàriament els de la Unió Europea o l'Agència Executiva Europea d'Educació i Cultura (*EACEA). Ni la Unió Europea ni la *EACEA poden ser considerats responsables per ells.

La prohibició contra la tortura s'ha convertit en un principi del dret internacional consuetudinari, que troba fonament en altres declaracions, tractats i convencions.

Així doncs, cal destacar en primer lloc l'article 5 de la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948, que, malgrat no ser legislació vinculant, forma part del costum internacional.

Així mateix, el Conveni de Ginebra relatiu a la Protecció de Persones Civils en Temps de Guerra de 1949 també estableixen la prohibició de la tortura àmpliament, així com el Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics de 1966.

Si bé és cert que tots aquests instruments van contribuir en gran manera a la lluita contra la tortura després de la Segona Guerra Mundial, cap va abordar de manera íntegra la seua prevenció, fins a la creació de la Convenció per les Nacions Unides.

2. DEFINICIÓ DE TORTURA

Pel que respecta a la definició de la tortura aquesta queda establida en l'article 1 de la Convenció, havent-se de poder afirmar els quatre elements perquè la responsabilitat siga atribuïble a un Estat parteix.

En primer lloc, ha de donar-se un acte que cause a una persona dolors o sofriments d'una certa gravetat i comesa amb dol, és a dir, amb

una intenció subjectiva per part de l'autor d'infligir aquest sofriment.

En segon lloc, si bé no es requereix que l'autor directe dels actes siga un funcionari públic o una altra persona en l'exercici de les seues funcions, sí que és necessari comptar amb el seu coneixement o aquiescència. Això és un element fonamental del tipus, ja que, a diferència d'altres instruments internacionals, s'ha de poder afirmar la participació directa o indirecta de l'Estat en les tortures comeses.

Tercerament, es troba la finalitat pretesa per el o els autors, que haurà de ser específica. Si bé no s'estableix exhaustivament una sèrie de supòsits, s'indiquen alguns possibles fins com el d'obtindre una informació, una confessió, o infligir algun càstig. No obstant això, disposa d'una clàusula residual la base de la qual serà qualsevol altre tipus de discriminació.

Finalment, no es podrà apreciar la comissió de tortures els dolors inherents a la imposició de sancions legítimes o incidentals a aquestes.

3. OBLIGACIONS ESTATALS

La Convenció preveu una sèrie de mesures legislatives, administratives, judicials i d'una altra índole, que hauran d'adoptar els Estats Part amb l'objectiu de garantir la lluita contra la tortura en la seua jurisdicció.

Així doncs, totes les accions que puguen ser considerades com a tortures comeses o en grau de temptativa, hauran de ser tipificades en les legislacions penals nacionals. A més, els Estats hauran d'analitzar si existeixen raons fundades per a creure que una persona pugui ser sotmesa a tortures o tractes inhumans en cas de ser expulsada, retornada o extraditada a un altre Estat, i en aquest cas hauran de cancel·lar aquesta mesura.

4. EI COMITÉ CONTRA LA TORTURA

La Part II de la Convenció preveu la constitució d'un Comité contra la Tortura (*CAT per les seues sigles en anglés) la composició del qual serà la de deu experts en drets humans triats pels Estats parteix considerant la distribució geogràfica equitativa.

La seua funció és la de supervisar la correcta aplicació de la Convenció i investigar sistemàticament les denúncies de tortura per a responsabilitzar en el seu cas als Estats d'aquestes violacions. En aquest procediment es recaptarà la cooperació de l'Estat en totes les etapes de les actuacions podent designar a alguns dels seus membres perquè visiten el territori on radiquen les sospites.

Tots els Estats Part hauran de presentar al Comité un informe cada quatre anys (o l'any de la seua adhesió al Conveni) sobre la forma en la

qual s'apliquen els drets emparats. El Comit , després del seu examen, remetrà a l'Estat les seues preocupacions i recomanacions.

A més, el Conveni estableix altres tres mecanismes de control, ja que en determinades circumstàncies també podrà:

- 1) Considerar denúncies individuals o comunicacions de persones,
- 2) Realitzar consultes,
- 3) Considerar denúncies interestatals.

La Convenció ha contribuït a l'adopció de noves lleis nacionals m s proteccionistes i sensibles en la detecció de tortures per part de l'Estat, no obstant això, l'erradicació d'aquesta continua sent un repte.

A tall d'exemple, el Comit  contra la Tortura ha denunciat el règim de presó incomunicada d'Espanya al seu segon examen en 1993, ja que aquesta mesura obstaculitza una presumpta denúncia en casos de tortura durant els interrogatoris. Si bé l'Estat espanyol ha ratificat tant la Convenció contra la tortura com el Conveni Europeu per a la Prevenció de la Tortura i el Protocol Facultatiu, la condemna dels organismes internacionals ha sigut un nime.

El Comit  de Drets Humans de l'ONU va retraure les tortures a les quals havia sigut sotm s Gorka *Lupiáñez, membre de l'organització armada ETA en 2007 mentre

romania sota detenció incomunicada. Per part seua, el Tribunal Europeu de Drets Humans, ha condemnat onze vegades a Espanya, dues últimes en 2021 per tortures i tractes inhumans i degradants.

5. EL PROTOCOL FACULTATIU

El Protocol Facultatiu va ser adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 18 de Desembre del 2002, entrant en vigor el 22 de Juny del 2006. La seua funció és la prevenció de la tortura mitjançant la inspecció dels llocs de detenció per part d'entitats independents a través de la creació del Subcomité de les Nacions Unides per a la Prevenció de la Tortura.

El Subcomité té com a funcions principals:

1) Realització de visites als Estats Part, durant les quals podrà visitar les instal·lacions destinades a la retenció dels privats de llibertat.

2) Funció consultiva d'assistència i assessorament als Mecanismes Nacionals de Prevenció.

Es tracta, en definitiva, d'un important complement del treball del Comité de les Nacions Unides contra la Tortura, del Relator Especial sobre la Tortura i del Fons Voluntari per a les Víctimes de la Tortura, que són els mecanismes clau de les Nacions Unides

establits per a previndre, prohibir i combatre la xacra que significa la tortura.

Els Estats que han ratificat el Protocol estan obligats a crear un Mecanisme Nacional de Prevenció de la Tortura, així com vetlar perquè aquests puguem exercitar el seu mandat d'una forma imparcial i efectiva amb el seu objectiu preventiu. Els Estats hauran d'assegurar que els membres que componen els Mecanismes tinguen l'experiència adequada i estiguen dotats de

1. Recursos humans i financers suficients
2. Accés sense restriccions als llocs on es practiquen o puguem practicar-se detencions
3. Capacitat per a realitzar la seua comesa lliure d'amenaques o coaccions.

